

УДК 339.72:339.73
JEL F53

Л. Лазебник, д-р екон. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

АКТУАЛЬНІ ТRENДИ В РЕГУЛЮВАННІ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

В роботі розкрита сучасна структура регулювання світової фінансово-банківської системи. Виявлені сучасні тенденції в регулюванні з урахуванням досвіду світової фінансової кризи. Виділені перспективи глобального рівня регулювання відповідної регуляторної системи.

Ключові слова: міжнародні фінансово-кредитні відносини, світова фінансово-банківська система, міжнародне регулювання.

Постановка проблеми. Аналіз показників глобальної економіки виявив тенденцію динамічного розвитку сектору фінансових послуг. Так, за даними Mckinsey Global Institute в 2011 р. обсяг світового фінансового ринку досяг 212 трлн. дол. США, що утричі більше за обсяг світового ВВП [1, с. 2]. А вартість деривативів, що перебувають в обігу, за даними Банку міжнародних розрахунків, оцінюється в 708 трлн. дол. США, що перевищує більш ніж удесятеро обсяг світового ВВП [2, с. 12].

Фінансовій глобалізації сприяли лібералізація національних фінансових ринків та розвиток новітніх технологій. Наслідками цього стали посилення взаємозалежності фінансово-банківських систем різних країн та спроможність локальних криз підірвати фінансову стабільність в інших державах. Національні уряди добре усвідомили це після 2007-2009 рр. У зв'язку із цим набувають актуальності дослідження регуляторних процесів у сфері міжнародних фінансово-кредитних відносин. Фінансова криза виявила прогалини в регулятивній надбудові світової фінансово-банківської системи, і багато експертів вбачають саме в цьому ключ до її оздоровлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям функціонування світових фінансів, а також проблемам універсального регулювання світової фінансово-банківської системи приділяли увагу такі зарубіжні економісти, як А. Гринспен, М.В. Єршов, О.А. Звонова, М. Кастельс, П. Кругман, Ф.С. Мишкин, Дж. Стиглиц, А.А. Суєтін. У вітчизняній науковій літературі світову фінансово-банківську систему в різних аспектах її функціонування досліджували Я.В. Белінська, Т.П. Богдан, В.В. Зимовець, Д.Г. Лук'яненко, З.О. Луцишин, Ю.В. Макогон, С.В. Міщенко, С.В. Науменкова, А.С. Філіпенко. Безумовно, їх вклад в дослідження транскордонних фінансово-кредитних відносин вагомий, проте постійне продукування нових, складно структурованих фінансових інструментів, з одного боку, та застарівання розроблених правил й норм, що визначають їх використання, з іншого – дає підстави для подальших наукових пошуків.

Метою цієї статті є виявлення актуальних змін в регулюванні міжнародних фінансово-кредитних відносин, які дозволяють виокремити перспективи розвитку відповідної регуляторної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження процесів регулювання у сфері міжнародних фінансово-кредитних відносин потребує ґрунтовного аналізу їх сучасної структури. Регулювання світової фінансово-банківської системи здійснюється сьогодні на двох рівнях – національному та міжнародному. Специфікою регулятивної надбудови досліджуваної системи є значущість саме національної складової. Це пов'язано з тим, що по-перше, певне число питань міжнародного значення врегульоване безпосередньо на національному рівні (висота адміністративних бар'єрів на шляху проникнення іноземних елементів (суб'єктів та ресурсів); правовий статус банків, бірж, національних та іноземних валют, який встановлений в державах;

внутрішні правові режими для іноземних суб'єктів). По-друге, чимало міжнародно-правових норм з часом імплементуються до національного законодавства. Адаптує глобалізація веде до неминучої уніфікації основних принципів регулювання національних фінансових і банківських систем.

В структурі міжнародного рівня регулювання фінансово-кредитних відносин можливо виділити два елементи: договірний та інституціональний. Договірне регулювання реалізується шляхом укладання спеціально призначених цим проблемам дво- та багатосторонніх міжнародних угод. Інституціональна складова міжнародної регулятивної надбудови передбачає створення і функціонування міжнародних міждержавних, міжурядових та саморегулювальних фінансово-кредитних організацій, універсального й регіонального характеру: Міжнародний Валютний Фонд, Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку, Європейський Інвестиційний Банк, Паризький та Лондонський клуби кредиторів. Базельський комітет з банківського нагляду, Міжнародна організація комісій з цінних паперів тощо. Рішення міжнародних організацій разом із міждержавними угодами виступають головними формами регулювання міжнародних фінансових потоків. Адаптує умовою прийняття до складу міжнародної організації є дотримання вимог їх засновницьких документів.

Схематично структура регулятивної надбудови у сфері міжнародних фінансів представлена на рис. 1.

В економічних дослідженнях, як зазначав відомий англійський економіст Р.Ф.Харрод, "марно займатись рафінуванням понять, якщо в їх основі не лежать певні ідеї" [3, с. 121]. Виявлення особливостей структури регулювання міжнародних фінансово-кредитних відносин спрощує виділення напрямів змін в механізмі їх регулювання. Першим напрямом є посилення ролі національного рівня в регулюванні міжнародних фінансово-кредитних відносин. Це пов'язано з кризою 2007-2009 рр., негативні руйнівні наслідки якої національні уряди почали розв'язували самотужки, не очікуючи рішень і дій з боку міжнародних структур.

Другим напрямом змін є вдосконалення технологій регулювання. По-перше, це флексибілізація¹ регулювання, по-друге, зміщення акцентів в об'єктному складі регулювання – з мікрорівня на макрорівень.

Як вже зазначалося, глобалізація фінансів та регулярне продукування складних фінансових інструментів висуває нові завдання у сфері взаємодії учасників ринку і обміну інформацією між ними на міжнародному рівні, вирішувати які потрібно на основі взаємної довіри та розуміння, а також з урахуванням волатильності. Швидкість інновацій у фінансовій сфері, неспівставна з повільним темпом переговорів і ратифікації міжнародних договорів, спричинила те, що традиційна договірна складова міжнародного регулювання виявилась мало-ефективною у сфері фінансово-кредитних відносин.

¹ Флексибілізація (від англ. *flexible* – гнучкий) – підвищення гнучкості.

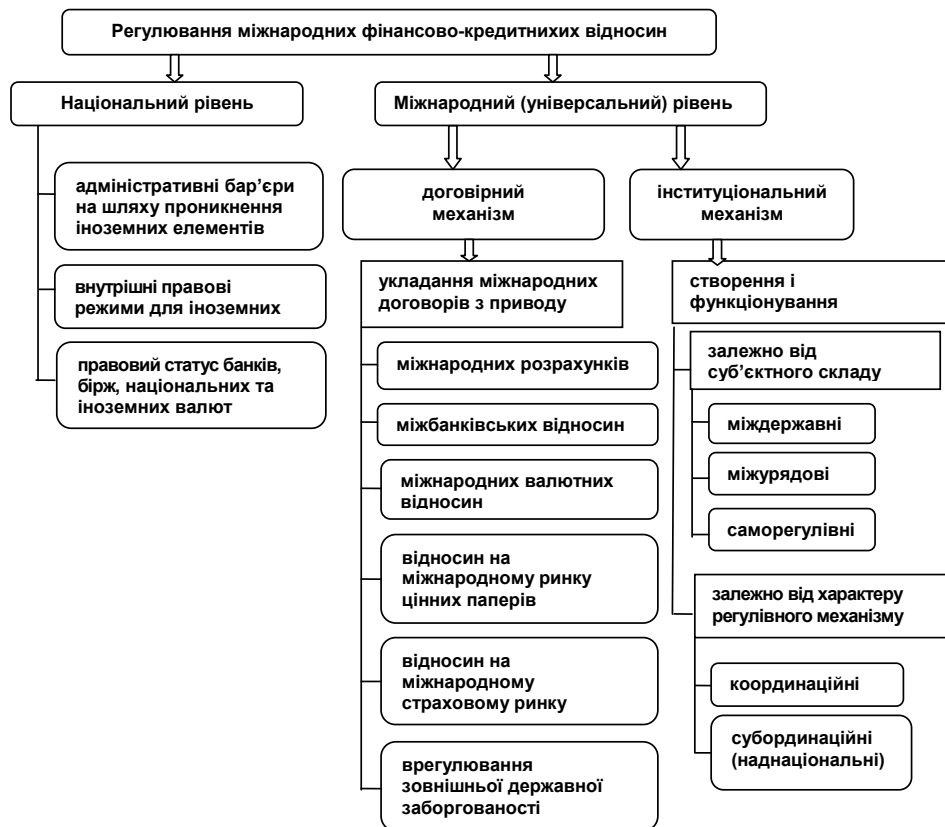

Рис. 1. Структура регулятивної надбудови світової фінансово-банківської системи

* Джерело: побудовано автором.

Способом розв'язання цієї проблеми стало застосування неформальних підходів. Що означає прийняття спільних актів, які з формальної точки зору не вважаються договорами. Вони називаються неформальними домовленостями. Дії держав у цій сфері повинні відповідати трьом вимогам: бути ефективними, терміновими і технічно грамотними. Наприклад, критичні коливання курсу основних валют зразу ж викликають узгоджені заходи держав, які в такій ситуації не можуть дозволити собі бути обмеженими міжнародним договором або угодою. З цією метою проводяться періодичні зустрічі G-8, G-20. Формула правил фінансової глобалізації, таким чином, змінилась від її традиційного вигляду: "міждержавні договори → регулюючі норми поведінки у фінансовій сфері" до нової послідовності: "регулюючі норми поведінки → міждержавні договори" [4, с. 285].

Остання криза змістила акценти в об'єктному складі технології регулювання світової фінансово-банківської системи: мікропруденційне регулювання доповнилося макропруденційним. До кризи ввжалося, що платоспроможність та фінансова стійкість окремих установ гарантує стабільність фінансово-банківської системи в цілому. Наразі на перший план виходить необхідність системної роботи з фінансовим сектором у цілому. Такий підхід потребує належного регулювання ринків та операцій, які відображають взаємозв'язки між банками та іншими учасниками системи. При цьому особлива увага приділяється системоутворюючим інститутам та взаємозв'язкам у фінансово-банківській системі [5].

Третім напрямом змін механізму регулювання міжнародних фінансово-кредитних відносин в післякризовий період є інституціональна сфера. Вектор змін стосується:

- поступового згортання тенденцій дерегулювання, яке набуло популярності в період лібералізації

національних фінансових ринків, на користь регуляторних процесів;

- підвищення ролі субординаційного методу регулювання і значення наднаціональних міжнародних фінансово-кредитних організацій;

- модернізації стандартів як основного інструменту регульованої діяльності міжнародних фінансово-кредитних організацій в сучасних умовах.

Як вже зазначалося, світова фінансова криза виявила "білі плями" в регулятивному покритті світової фінансово-банківської системи. Йдеться про: недостатнє міжнародне співробітництво у сфері фінансово-банківського регулювання з метою координації і узгодженості зусиль національних регуляторів, а також про удосконалення фінансово-банківського нагляду (масштаби запозичення коштів, концентрація ризиків в системних установах, коректність звітної інформації).

Конвергенцію фінансово-банківського регулювання різних держав може інтенсифікувати процес модернізації міжнародних стандартів. Основними розробниками міжнародних стандартів професійної діяльності у відповідній сфері є:

- Базельський комітет з банківського нагляду, заснований у 1974 р. На сьогодні він включає представників Бельгії, Великобританії, Іспанії, Італії, Канади, Люксембурга, Нідерландів, Німеччини, США, Франції, Швеції, Швейцарії та Японії. Ці країни представлені центральними банками, а також державними органами, які офіційно відповідають за здійснення нагляду за банківським сектором у тих випадках, коли центральний банк не бере в цьому участі. Комітет розробляє широкий перелік стандартів, вказівок та рекомендацій щодо здійснення національного банківського нагляду, який

поєднує встановлені кількісні вимоги, що пред'являються банкам, і стандартів якісного характеру, які сприяють розвитку "здорової" банківської практики;

- Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) незалежний нормовстановлюючий орган, який фінансується за рахунок приватного капіталу, штаб-квартира якого розташована в Лондоні;
- Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO) – провідна міжнародна група, що об'єднує регулюючі органи ринків цінних паперів;
- Міжнародна асоціація органів страхового нагляду (IAIS), що складається з органів страхового нагляду із 140 країн, що охоплює 97% страхових премій у світі.

Перелік основних стандартів у сфері фінансово-банківського регулювання наведений в таблиці 1.

Процес конвергенції фінансово-банківського регулювання різних держав за допомогою міжнародних стандартів регулювання може бути охарактеризований наступними етапами: по-перше, розробка міжнародними організаціями універсальних стандартів; по-друге, гармонізація національних практик регулювання відповідно до міжнародних рекомендацій в руслі тенденції до уніфікації; по-третє, адаптація і впровадження до національного законодавства випробуваних досвідом кращих практик.

Таблиця 1. Основні міжнародні стандарти у фінансово-банківському регулюванні

Сфера	Стандарт	Розробник
Банківська система	Ключові принципи ефективного банківського нагляду	Базельський комітет з банківського нагляду
Ринок цінних паперів	Цілі і принципи регулювання ринку цінних паперів	Міжнародна організація комісій з цінних паперів
Страховання	Ключові принципи страхування	Міжнародна асоціація наглядових органів у сфері страхування
Бухгалтерський облік	Міжнародні стандарти фінансової звітності	Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності

* Джерело: побудовано автором.

В ініціації зміни якості регулювання важлива роль належить новоствореному в умовах посткризового реформування міжнародному органу – Раді з фінансової стабільності. Дана організація була створена у 2009 р. шляхом реформування Форуму з фінансової стабільності (функціонував з квітня 1999 р.) з новим складом і розширенням повноважень щодо проведення політики фінансового нагляду і контролю. На сьогодні Рада з фінансової стабільності є міжнародним органом, метою якого є координація роботи як національних органів, що розробляють фінансову політику, так і міжнародних організацій, які здійснюють розробку стандартів регулювання світової фінансово-банківської системи. До її складу входять представники центральних банків та інших регуляторних органів влади від 24 суверенних юрисдикцій: Аргентини, Австралії, Бразилії, Гонконгу, Індії, Індонезії, Іспанії, Італії, Канади, Китаю, Мексики, Нідерландів, Німеччини, ПАР, Республіки Кореї, Росії, Саудівської Аравії, Сінгапуру, Сполученого Королівства Великобританії, США, Туреччини, Франції, Швейцарії, Японії.

Учасниками Ради стали глобальні багатосторонні фінансові інститути. Серед них такі авторитетні як: Європейський центральний банк, Європейська комісія, Банк міжнародних розрахунків, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, Світовий банк.

Крім того, до складу Ради входять і міжнародні організації, що розробляють стандарти професійної діяльності та здійснюють регулювання і нагляд у фінансовій сфері: Базельський комітет з банківського нагляду, Комітет з платіжно-розрахункових систем, Комітет з глобальної фінансової системи, Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності, Міжнародна асоціація наглядових органів у сфері страхування, Міжнародна організація комісій з цінних паперів.

Серед нових функцій Ради з фінансової стабільності наступні: здійснення моніторингу економічної ситуації в цілому і на фінансових ринках, зокрема, співставлення ситуації в економіці з існуючими регулятивними заходами і підготовка рекомендацій щодо внесення змін до існуючого законодавства; планування заходів з метою

транскордонного врегулювання кризових ситуацій; взаємодія з МВФ у справі виявлення криз на ранній стадії їх виникнення. Рада з фінансової стабільності, таким чином, об'єднує зусилля національних владних структур, які підтримують фінансову стійкість у провідних країнах, міжнародних фінансових інститутів та міжнародних груп регуляторів.

Висновки. Виявлені тренди в регулюванні світової фінансово-банківської системи пояснюють процес здійснення регулювання з точки зору його технологічно-інституціональних особливостей і дозволяють зробити наступні висновки. Регламентація фінансово-кредитних відносин потребує гармонійного поєднання регулювання на національному та міжнародному рівнях. Ці види регулювання мають доповнювати одне іншого, проте пріоритет в умовах глобалізації має отримати саме міжнародне регулювання. При цьому для досягнення максимальної ефективності універсального механізму регулювання світової фінансово-банківської системи особливе значення має вдосконалення технологій регулювання шляхом досягнення балансу між національними інтересами та інтересами усього світового співтовариства, та оптимізація інституціональної структури відповідного рівня регулювання, яка має ґрунтуватися на взаємній координації фінансових політик держав.

Список використаної літератури:

1. Roxburgh Ch., Lund S., Piotrovski J. Mapping global capital markets 2011. // Updated Research. McKinsey Global Institute. August 2011. URL: http://www.mckinsey.com/mgi/reports/freepass_pdfs/Mapping_global_capital_markets/Capital_markets_update_email.pdf.
2. OTC derivatives market activity in the first half of 2011. // Bank for International Settlements, November 2011. URL: http://www.bis.org/publ/otc_hy1111.pdf.
3. Р.Ф.Харрод. К теории экономической динамики. – М.: Издательство иностранной литературы, 1959. – 212 с.
4. Гармонизация регулирующих функций и глобализация финансов // Глобализация и национальные финансовые системы / Под ред. Дж.А. Хансона, П.Хонохана, Дж. Маджони. Пер. с англ. – М.: Издательство "Весь Мир", 2005. – 320 с.
5. Щодо формування макропруденційного підходу до управління фінансовою системою. Аналітична записка / Я.В. Белінська, Є.О. Медведкіна [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/996/>

Надійшла до редакції 13.09.13

Л. Лазебник, д-р экон. наук, доц.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

АКТУАЛЬНЫЕ ТRENДЫ В РЕГУЛИРОВАНИИ МИРОВОЙ ФИНАНСОВО-БАНКОВОЙ СИСТЕМЫ

В работе раскрыта современная структура регулирования мировой финансово-банковской системы. Выявлены современные тенденции в регулировании с учетом опыта мирового финансового кризиса. Выделены перспективы глобального уровня регулирования соответствующей регуляторной системы.

Ключевые слова: международные финансово-кредитные отношения, мировая финансово-банковская система, международное регулирование.

L. Lazebnyk, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

ACTUAL TRENDS IN ADJUSTMENT OF WORLD FINANCIAL AND BANKING SYSTEMS

The modern structure of adjustment of the world financial and banking systems is exposed in the article. Modern tendencies in adjustment with respect to world finances crisis were revealed. The prospects of global level of adjustment of the corresponding regulator system are distinguished.

Keywords: international financial and credit relationships, world financial and banking systems, international adjustment.

УДК 368
JEL G22

Д. Нестерова, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА НАПРЯМКИ ЇХ РОЗМІЩЕННЯ

У статті визначено економічний зміст поняття фінансові ресурси страхової організації, розглянуто структуру фінансових ресурсів страховика за джерелами фінансування та охарактеризовано інвестиційні можливості страхових організацій. Розкрито роль та місце страхової компанії в інвестиційному процесі.

Ключові слова: фінансові ресурси страхової компанії; структура фінансових ресурсів страхової компанії; страхові резерви; інвестиційні ресурси страховика.

Постановка проблеми. Страхова галузь є важливим фінансовим джерелом розвитку національної економіки, оскільки в процесі страхування відбувається мобілізація значних грошових ресурсів та подальше їх інвестування страховиками, що дозволяє визначити страхові організації як потужних інституційних інвесторів. Страхова, фінансова та інвестиційна діяльність страхових організацій тісно пов'язані між собою. На розвинених страхових ринках в структурі фінансових результатів діяльності страхових компаній значна питома вага належить саме інвестиційній діяльності. За рахунок страхових внесків страхувальників формуються страхові резерви, які забезпечують інвестиційні можливості страховика, а також є одним із факторів, що визначають його платоспроможність перед учасниками страхового ринку.

В умовах трансформації економіки, а також фінансової кризи питання формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблема щодо визначення структури та специфіки формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії в частині теоретичних аспектів проблеми та сучасної практики розміщення фінансових ресурсів страхової організації досліджується в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: В.Базилевич, А.Василенко, Н. Лахметкіна, Н. Нікуліна, Р. Пікус, Н. Ткаченко Л. Орланюк-Малицька.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Особливості сучасного етапу ринкових перетворень в Україні та особливості функціонування страхового та фінансового ринків в посткризовий період сформулювали необхідність подальшого наукового дослідження проблеми формування фінансових ресурсів страхових компаній, їх трансформації в інвестиційні

джерела, а також необхідність пошуку ефективних напрямків їх розміщення.

Мета статті – визначити особливості формування фінансових ресурсів страхової компанії на сучасному етапі ринкових перетворень в Україні, сформулювати пропозиції щодо напрямків їх розміщення з урахуванням цілей, принципів та елементів інвестиційної діяльності страхової організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхові компанії є важливим джерелом інвестиційних ресурсів у національну економіку. Страховик повинен мінімізувати ризик інвестицій при формуванні інвестиційного портфеля з метою забезпечення безумовних гарантій щодо виконання своїх зобов'язань. Для виконання цього завдання страховій компанії необхідно проводити аналіз фінансового стану організацій обраних, для розміщення інвестицій, визначити кількісну оцінку ступеня ризику розміщення і оптимальний період розміщення інвестицій.

Фінансові ресурси страхової організації – це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу у страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності. Страхова організація володіє певними фінансовими ресурсами, інвестування яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг [2, с. 58].

Економічний зміст фінансових ресурсів та їх призначення визначають особливості інвестування. Джерелами фінансових ресурсів страхової організації є власний, залучений та позичковий капітали, що характеризують інвестиційний потенціал страховика (рис. 1).